

SİNEMADA BİÇİMİ ADLANDIRMA:
ROLAND BARTHES İLE ALMAN SESSİZLERİNİ OKUMAK
NAMING THE FORM IN FILM: READING GERMAN SILENTS WITH
ROLAND BARTHES

Yrd.Doç.Dr.Nezih Orhon, Anadolu Üniversitesi

Bildiri özeti

Lumiere kardeşlerin 'Trenin Gara Girişi' filmini küçük bir topluluğa izlettirmesinin hemen ardından George Melies'in de filmlerini o gün için farklı olarak yorumlanan tarzıyla çekmesi sinemadaki biçime yönelik ilk tartışmaları ortaya çıkardı. Lumiere kardeşlerin fotoğraf ile ilgili geçmiş deneyimleri, ortaya koydukları filmlerini de gerçekçi bir yaklaşım içerisinde benzer bir yöne çekiyordu. Roland Barthes'in fotoğrafın zamanın ve mekanın ifadesinde yeniden üretici bir araç olarak yer alması görüşünü doğrulamanın yanında Lumiere kardeşler için insan bakışına uygun düşecek fotoğraflık görüntüleri elde edebilmek temel amaçtı. Melies için ise günlük hayatta görünenlerin üstüne eklemeye bulunabilme çabası, bir başka ifadeyle hayal gücünü temsil edebilecek bir görme yeteneğini sinemaya aktarabilme çabası günümüzde sinemada biçime ilişkin tartışmaların yer aldığı sürecin ilk noktalarından biri olmuştur. George Melies'in bu çabası ilk biçimci (formalist) olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Bir anlamda, Lumiere kardeşlerin günlük hayatı sade aktarımının ötesine geçen Melies'in çerçevelerindeki hayal gücü ve filmin dışında yer alan bileşenlerin eklenmesi farklı bir biçimi temsil etmekteydi.

Sinema filminin izleyenin üç boyutlu yaşam alanını sinema perdesindeki iki boyutta aktarabilme, anlatabilme ve yeni bir yorum içinde sunabilme çabası Roland Barthes'in fotoğraf için tanımladığı görünenden çok daha fazlasının sorgulanması gerektiği sonucunu çağrıştırmaktadır. Barthes'e göre görünenler anlamlar için iyi kaynaklar olmakla beraber görünenlerin ötesinde de sorgulanması gereken farklı birçok gerilim bulunmaktadır.

Roland Barthes'in görünenlerin ötesindekilerin sorgulanmasına ilişkin yaklaşımı Alman Sessiz Sineması döneminde yer alan biçimci yaklaşımların değerlendirilmesine de uyarlanabilir. Sinema filminin günlük hayatın üç boyutlu varlığını iki boyutlu yüzeye taşıdığı düşünülen sade fiziksel tanımı Alman Sessiz Sineması döneminde Wiener'in, Murnau'nun ve Lang'in filmleriyle zorlanmaya başlamıştır. Fiziksel bir çabanın ötesinde, üç boyutun ve fiziğin psikolojik bir anlatım ve vurgu aracı olarak yer alışı hem dönemi işaret eden özelliklerdendir, hem de sinemada belli bir oluşturma-anlatım biçimini temsil eden uygulamaların örnekleri olarak yer almaktadır. Alman Sessiz Sineması döneminde tasarlananlar (örneğin Murnau'nun "Dr.Caligari'nin Muayenehanesi" filminde anlatım ve vurguda başlıca rol üstlenen boyanmış gölgeler-dekorlar gibi) filmin hem anlatımı, hem de oyuncusu durumuna gelmektedir.

Roland Barthes'in görünenin ötesinde sorgulanacak anlamlar ile ilgili düşünceleri ve sinema filminde biçime ilişkin çapraz-karşılıklı okumalar filmin ideolojik bir iletken olarak tanımlanabileceğini de göstermektedir. Filmin anlamı veya biçimi; filmin yönetmenine, yönetmenin dünyaya karşı duruş tarzına, filmin ait olduğu döneme, filmin parçası olduğu akıma-anlayışa veya filmin hayatın içinden aldığı kesitlere-

bunları işleyiş tarzına kadar birçok okumayı barındırmaktadır. Filmde biçim işlevin yerini tutar hale gelmektedir. Filmdeki biçim işlevdir, amaçtır. Alman Sessiz Sineması filmlerinde de biçimi ve işlevsel yaklaşımları görebilmekteyiz.

Anahtar sözcükler: *Sinema, biçim, Roland Barthes, Büyük Alman Sessizleri*

Abstract

Lumiere Brothers were the very first ones in film history with 'Train Entering Station' and George Melies widened the whole spectrum of film with his unique start, and discussions on film form appeared in the scene. Lumiere Brothers had experience on photography and similarly Roland Barthes, with his criticism, defined photography as a reproductive element for time and space. Being as first, Melies' approach to film underlined the new concept, formalism, compare to realism of film.

His dream world offered a totally new structure for film. During the history of film, elements of film became more apparent under the discussion of formalism.

Transferring the three dimensional world into two dimensional screen and providing a new definition requires more than what Roland Barthes defines for photography. Barthes underlines the importance of unseen compare to seen in these definitions for photography.

As Roland Barthes discusses the representations through seen and unseen elements of film, German Silent Films provide parallel examples to Barthes with Murnau's, Lang's and Wiener's films. All these directors work on the form of film for expressions through seen and unseen elements of film. Roland Barthes underlines the importance of tensions and German Silents, as Murnau's 'Dr.Caligari's Cabinet', uses form in film in terms of for pshycological and physical expressions. The form in these films are created by paintings, dark shadows, settings and lighting. German Silents, as through Barthes' explanations on defining meanings and expressions, provide unique examples on using form in film.

Keywords: *Cinema,form, Roland Barthes, German Silents*